

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo); nog veel te doen!

De zorg voor jong en oud van rijk naar gemeenten

Op 1 januari 2015 kregen gemeenten de verantwoordelijkheid voor alle jeugdhulp (Jeugdwet), voor de ondersteuning van ouderen en mensen met beperkingen (Wmo 2015) en voor de begeleiding naar werk voor mensen zonder reguliere baan (Participatiewet)- en daarmee voor de ondersteuning van zo'n 2 miljoen mensen waarvan 1 miljoen mensen een beroep doen op de Wmo.

Deze drievoudige decentralisatie, de grootste verbouwing van de verzorgingsstaat ooit, ging gepaard met grote ambities. De zorg voor jong en oud zou persoonlijker worden, de afstemming tussen hulpverleners geoptimaliseerd. De aanname was dat de zorg in handen van de gemeenten beter, efficiënter en goedkoper zou worden. De decentralisatie ging daarom gepaard met grote bezuinigingen. Dat was de belofte bij de start van de decentralisaties op 1 januari 2015. De praktijk bleek veel weerbarstiger.

In dit artikel wordt specifiek ingegaan op de wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) die sinds 2007 bestaat en dus in 2015 overgedragen is aan de gemeenten. Enerzijds wordt ingegaan op de intentie van de wet, anderzijds op de uitvoeringspraktijk.

De Wmo is een bijzonder type wet, namelijk een kaderwet. Een kaderwet is een wet waarin slechts de grenzen van het beleidsterrein worden aangegeven om vervolgens gemeenten de vrijheid te bieden om het beleidsterrein verder in te richten.

Wat betekent de Wmo voor u? Wanneer en hoe kan u een beroep doen op voorzieningen via de Wmo? Waarom zijn er zo grote verschillen tussen gemeenten in de uitvoering van de Wmo? Houdt de Wmo u op de been en waarom is het soms een struikelblok? En is het daadwerkelijk beter en goedkoper geworden?

Kaderwet Wmo 2015:

De wet bepaalt dat gemeenten ervoor moeten zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen en anderen kunnen ontmoeten. De gemeente heeft de taak mensen te ondersteunen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn; maar ook voor de ondersteuning van mantelzorgers, om overbelasting te voorkomen. Gemeenten worden gefinancierd door het Rijk uit het Gemeentefonds.

Als u het thuis niet meer redt, of vereenzaamt u omdat u de deur niet meer uitkomt, dan komt de Wmo in beeld. De Wmo is er dus voor mensen die hulp nodig hebben om thuis te kunnen blijven wonen en is ook bedoeld om zelfstandig deel te blijven nemen aan de samenleving. In die situaties is de gemeente verplicht u te ondersteunen.

De gemeente kijkt samen met u en uw eventuele partner of mantelzorgers welke hulp u nodig heeft. Populair heet dit het 'keukentafelgesprek'.

De gemeente beoordeelt hoe derden, zoals partner, kinderen, familieleden, bureaus eventueel kunnen helpen. Willen of kunnen derden niet genoeg voor u betekenen dan zal de gemeente ondersteuning bieden.

De Wmo kent meerdere vormen van ondersteuning, die voorzieningen worden genoemd. Het voert te ver om in dit bestek in detail in te gaan op de verschillende voorzieningen. Globaal krijgen mensen die gebruik maken van de Wmo hulp van de

gemeente middels algemene voorzieningen (b.v.: boodschappendienst, maaltijdservice, organiseren van activiteiten), maatwerkvoorzieningen (b.v.: huishoudelijke hulp, aanpassingen in de woning, dagbesteding) en vervoersvoorzieningen (b.v.: regiotaxi, aanpassing auto, scootmobiel, parkeerfaciliteit).

Hoe gaat de aanvraag van voorzieningen?

De aanvraag voor Wmo voorzieningen gaat doorgaans via het zogeheten Wmo-loket. Als u hulp nodig hebt bij het aanvragen van hulp via de Wmo dan kan u via de gemeente een onafhankelijke cliëntondersteuner (OCO) inschakelen. Deze persoon helpt u gratis met informatie en geeft advies bij het regelen van hulp en ondersteuning. De OCO komt op voor uw rechten en kan u helpen bij het voorbereiden van het gesprek met de gemeente. De gemeente moet na het onderzoek van uw persoonlijke situatie binnen 10 dagen een verslag maken dat het uitgangspunt is voor verdere stappen: bijvoorbeeld het aanbieden van algemene- of maatwerkvoorzieningen. Bent u het eens met het voorstel dan moet het ondertekend en teruggestuurd worden en dient de gemeente binnen twee weken te beslissen welke voorzieningen worden verstrekt, wanneer en in welke vorm.

Wijst de gemeente uw verzoek (gedeeltelijk) af, dan kunt u bezwaar maken tegen die beslissing. Als de gemeente uw bezwaar ongegrond verklaart, kunt u beroep instellen bij de bestuursrechter.

De plussen en minnen van de uitvoeringspraktijk Wmo 2015

De combinatie decentralisatie en bezuiniging bleek onzalig met een vertekening van meer ondersteuning naar minder. De intentie van gemeenten om dichterbij hun inwoners beter na te kunnen gaan wat mensen echt nodig hebben (denk aan: huishoudelijke hulp, aanpassing van de woning, dagbesteding, vervoer of opvang buitenshuis) is maar gedeeltelijk gelukt.

Uit onderzoek door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) blijkt wel dat belanghebbenden in algemeen tevreden zijn over de gemeentelijke zorg. Het SCP concludeert echter dat zorg soms moeilijk te vinden is.

Het SCP benadrukt dat er te gemakkelijk gedacht wordt over de belasting die mantelzorg voor velen betekent en over de mate waarin mensen met steun zelfredzaam zijn. Het blijkt dat de groep kwetsbare mensen zonder adequaat sociaal netwerk veel groter is dan vooraf gedacht. De verwachting is overigens dat het aantal mantelzorgers door de vergrijping de komende jaren zal afnemen.

De gedachte dat zorg dichtbij inwoners dure zorg zou kunnen vermijden door eerdere opsporing van problemen bleek onjuist. In de praktijk gebeurde het omgekeerde. Rijksoverheid en gemeenten hebben dit onderschat en bijna alle gemeenten kampen daardoor met aanzienlijke financiële tekorten. De Vereniging Nederlandse Gemeenten, bij monde van hun directeur geeft aan dat de budgetten niet toereikend zijn en vraagt om een structurele verhoging.

Zoals reeds aangegeven: veel belanghebbenden zijn tevreden over de zorg. De uitvoeringspraktijk WMO laat echter nog veel te wensen over, wat verband houdt met het karakter van de kaderwet en de financiële ruimte van een gemeente. Gemeenten mogen hun eigen beleid opstellen. Verschillen in beleidskeuzes hebben echter geleid tot een lappendeken aan beleidsregels en uitvoeringspraktijken. Zo kan het letterlijk van de postcode afhangen of een aanvrager passende zorg krijgt. Zo wordt in de ene gemeente

een bepaalde voorziening vergoed en in de andere niet. In de afgelopen jaren hebben belanghebbenden na een eerdere bezwaarprocedure, zo'n kleine 7000 Wmo zaken aan de bestuursrechter voorgelegd; in 40% van de gevallen zijn dezen door de bestuursrechter in het gelijk gesteld zijn.

Het blijkt dat er gemeenten zijn die in de behandeling van aanvragen beginnersfouten blijven maken. Mensen schrikken vanwege de voorwaarden en onduidelijke regels die gemeenten stellen om een voorziening te krijgen. Soms is het een gevecht om passende voorzieningen, waarbij sommige gemeenten zich niets aantrekken van rechterlijke uitspraken. Er zijn gemeenten die cliënten niet informeren over het inschakelen van een onafhankelijke cliëntondersteuner of dat de cliëntondersteuning vaak toch nog gestuurd wordt door de gemeente; daarnaast komt het voor dat diegene die de cliëntondersteuning biedt ook over de toegang van voorzieningen gaat. Kortom het is raadzaam om als u het niet eens bent met de ambtelijke beslissing kritisch te blijven en er niet zonder meer van uit te gaan dat deze juist is vanuit de optiek "ze zullen het wel weten, dus het moet wel kloppen".

Voor ieder die zichzelf door ouderdom, ziekte of beperking niet meer zelfstandig kan redden en die zoveel als mogelijk zelfredzaam wil zijn en blijven deelnemen aan maatschappelijke contacten, kan de ondersteuning van de Wmo een zo belangrijke rol spelen. De Wmo is een groot goed. Voor de nabije toekomst zou het goed zijn als het juist leven van mensen het belangrijkste uitgangspunt is. Kortom er is nog heel wat werk aan de winkel.

Bron:

Rijksoverheid; Volkskrant; Per Saldo; ANBO; Iederin